

Vejledning / Råd og vink
Hhx-bekendtgørelsen
Tysk fortsættersprog A

Undervisningsministeriet
Gymnasieafdelingen
2010

Tysk fortsættersprog A - Hhx

Vejledning / Råd og vink

Gymnasieafdelingen 2010

Alle bestemmelser, der er bindende for undervisningen og prøverne i de gymnasiale uddannelser, findes i uddannelseslovene og de tilhørende bekendtgørelser, herunder læreplanerne. Denne Vejledning/Råd og vink indeholder forklarende kommentarer til nogle af disse bestemmelser, men indfører ikke nye bindende krav. Desuden gives eksempler på god praksis samt anbefalinger og inspiration, og den udgør dermed et af ministeriets bidrag til faglig og pædagogisk fornyelse. Citater fra læreplanen er anført i kursiv.

Der henvises generelt til vejledningerne for Studieområdet del 1 og del 3 samt til eksamensbekendtgørelsen.

På fagets hjemmeside på EMU findes paradigmatiske eksempler, der viser, hvordan kortere eller længere enkelt- eller flerfaglige forløb kan tilrettelægges.

1. IDENTITET OG FORMÅL	4
1.1 Identitet	4
1.2 Formål	4
2. FAGLIGE MÅL OG FAGLIGT INDHOLD	4
2.1 Faglige mål	4
2.2 Kernestof	6
2.3 Supplerende stof	6
3. TILRETTELÆGGELSE	7
3.1 Didaktiske principper	7
3.1.1 Kommunikativ kompetence	7
3.1.2 Progression	7
3.1.3 Variation	9
3.2. Arbejdsformer	9
3.2.1 Lytteforståelse	9
3.2.2 Læsefærdighed	9

3.2.3 Talefærdighed	9
3.2.4 Skrivefærdighed	10
3.2.5 Emneorganisering og tekstvalg	13
3.2.6 Tekstlæsning	14
3.2.7 Internationalisering	14
3.3 It og medier	15
3.3.1 Læse- og lyttefærdighed	15
3.3.2 Mundtlig sprogfærdighed	15
3.3.3 Skriftlig sprogfærdighed	15
3.3.4 Færdighedstræning	16
3.4 Samspil med andre fag	16
3.4.1 Identitet og metode	16
3.4.2 Sprog- og kulturområdet	17
3.4.3 Studieretningsforløbet	17
3.4.4 Det internationale område	17
3.4.5 Tysk i forbindelse med studieretningsprojektet	18
4. EVALUERING	19
4.1. Løbende evaluering	19
4.2 Prøveformer	20
4.2.1 Skriftlig prøve	20
4.2.2 Undervisningsbeskrivelser	22
4.2.3. Mundtlig prøve	22
4.3 Bedømmelseskriterier	25
4.3.1 Den skriftlige prøve	25
4.3.2 Den mundtlige prøve	26
4.3.2.1 Præsentations- og samtalekompetence og indholdsforståelse	26
4.3.2.2 Tekstforståelseskompetence	27
4.4 Karakterbeskrivelser	27

1. Identitet og formål

1.1 Identitet

Tyskfagets tre sider (færdighed, viden og kultur) er ligeværdige og hænger uløseligt sammen, fordi de i større eller mindre grad altid indgår i arbejdet med tysk, alt efter hvad der på et givet tidspunkt er særlig fokus på i undervisningen.

Arbejdet med de tysksproglige færdigheder sikrer, at eleverne både kan opnå en forståelse af væsentlige sider af Tysklands og tysksprogede landes samfundsmæssige, erhvervsmæssige og kulturelle forhold, og at de på tysk kan kommunikere mundtligt og skriftligt på hensigtsmæssig vis i relevante situationer.

Færdighederne er lytteforståelse, læseforståelse, færdigheder i at redegøre, samtale og skrive på tysk samt i at forstå udtryk for kulturelle forhold og processer i tysksprogede lande. De sproglige færdigheder udvikles under arbejdet med videns- og kulturdelen.

Eleverne skal tilegne sig en vidensbaseret forståelse af egen og andres kultur og samfund for at udvikle sig til kompetente aktører i forskellige kulturer og situationer

1.2 Formål

Ved hjælp af denne viden og disse færdigheder kan eleverne tilegne sig de fire kompetencer, som ifølge rapporten *Fremtidens Sprog* (Undervisningsministeriet 2003) udgør fremmedsprogenes kernefaglighed:

- sprogfag som vindue mod verden
- kommunikation med elevrelevante målgrupper
- æstetisk forståelse og respons
- interkulturel transmission

Formålsbeskrivelsen er tydeligt knyttet til det autentiske samfundsliv og autentiske kulturer, nationalt og internationalt. Autenticiteten er således et vigtigt aspekt i formålet. Det globale aspekt i formålet er meget fremtrædende, men det fremhæves også, at uden en kommunikativ kompetence samt viden om et konkret indhold kan der ikke ske nogen kulturel udveksling. Motivationsbegreber som ”lyst og mod” til at kommunikere er særdeles relevante, idet de giver anledning til didaktiske overvejelser om, hvordan disse begreber fremmes i dagliglivet på skolen. Motivation hænger for eleverne ofte netop sammen med autentiske møder med elever og andre repræsentanter for fremmede skoler og kulturer og i det hele taget med ægte kommunikation. Samfundet drages dermed ind i skolen, og skolen flyttes ud i samfundet. Samtidig opfattes tyskfaget som middel til at indhente viden fra andre fag og som et fag, der kan bibringe andre fag noget, hvilket giver gode muligheder for en mangfoldig og varieret undervisning. Derigennem skærpes elevernes sans for sammenhængen i uddannelsen, ligesom de også opbygger deres studiekompetence

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1 Faglige mål

De *faglige mål* angiver det, som eleverne skal kunne som resultat af undervisningen. Det vil sige, at de faglige mål angiver de kompetencer, eleverne skal tilegne sig gennem undervisningen. Disse kompetencer er det sigtepunkt, som de følgende led i læreplanen (kernestof, tilrettelæggelse og evaluering) skal rettes ind efter.

Disse faglige mål viser helt konkret, hvilke sproglige og indholdsmæssige discipliner, der skal arbejdes med i undervisningen. Der nævnes receptive faktorer: lytte til og forstå talt sprog, læse og forstå autentiske tekster, samt produktive faktorer: redegøre for, samtale om, udtrykke sig skriftligt i almen samt erhvervsmæssig sammenhæng.

Desuden viser målbeskrivelsen de taksonomiske niveauer, som undervisningen skal bevæge sig på: forstå, udtrykke sig, reflektere, anvende viden etc.

Med hensyn til de receptive færdigheder er det målet, at eleverne kan forstå tysk på et niveau, som det tales og skrives i Tyskland i dag. Med hensyn til de mundtlige produktive færdigheder skelnes der i samtale om/redegørelse for kendte henholdsvis ukendte emner, idet der i samtale om/redegørelse for kendte emner kræves et både nuanceret og varieret ordforråd, mens der i samtale om/redegørelse for ukendte emner forventes et varieret ordforråd, brug af faste vendinger og udtryk samt relevante kommunikationsstrategier. Når eleverne taler om nogle emner, de kender til i forvejen, eller som i en længere periode har været behandlet i undervisningen, kan man forvente en langt mere sikker, nuanceret og varieret sprogbrug, end når eleverne skal udtrykke sig om ukendte emner. I samtale om ukendte emner er det målet, at eleverne kan udtrykke sig tilpas varieret, og at de har tilegnet sig faste vendinger og udtryk i et så tilstrækkeligt omfang, at det kan give dem pause - ”heller” - til at tænke over, hvordan de skal formulere sig videre og ikke mindst, at de behersker relevante kommunikationsstrategier, når der opstår vanskeligheder med sproget.

I den skriftlige produktion er det målet, at eleverne kan udtrykke sig med et varieret ordforråd og grammatisk korrekthed samt anvende relevant og erhvervsrelateret terminologi og fraseologi i en erhvervsmæssig kontekst. Eleverne skal således være bevidste om at variere deres sprog og bevidst vælge et udtryk frem for et andet. I den erhvervsrettede sprogproduktion er det målet, at eleverne kan kommunikere med tysksprogede virksomheder på et sprogligt plan, der er acceptabelt i en autentisk forretningsmæssig situation, og med overholdelse af de formalia, der er gældende i de pågældende kommunikationssituationer.

På indholdssiden er det målet, at eleverne skal kunne forstå og forholde sig fagligt perspektiverende til indholdet af autentiske, tysksprogede fiktions- og sagprosatetekster i skrift og tale om samfundsmæssige, erhvervsmæssige og kulturelle forhold. Målet er, at eleverne ikke blot skal kunne forstå indholdet, men derudover skal kunne hæve sig over det læste/hørte og på baggrund af en faglig indsigt og viden kunne kommentere det og sætte det ind i en større sammenhæng.

Endvidere er målet, at eleverne kan anvende den viden, som de har tilegnet sig om aktuelle samfunds- og erhvervsforhold i Tyskland og øvrige tysksprogede lande i mundtlig og skriftlig kommunikation. Hermed menes, at eleverne med baggrund i deres viden kan forholde sig til de pågældende emner på et kvalificeret niveau både på skrift og i tale, og at de desuden i skriftlige og mundtlige kommunikationssituationer kan agere kompetent under hensyntagen til de særlige samfunds-, erhvervsmæssige og kulturelle forhold.

Målet for at beskæftige sig med litterære tekster og andre æstetiske udtryksformer, som kan være film, billeder, skuespil m.m., er ikke kun, at eleverne får en oplevelse og bliver klogere på sig selv og andre, men også at de kan forholde sig til indhold og fremstillingsformer.

Der er ikke mere krav om en systematisk litterær analyse, men eleverne skal læse og forholde sig så kvalificeret og til så bredt et udsnit af nyere tysk litteratur, at de kan foretage en faglig perspektivering af det, de læser. Det betyder, at eleverne skal kunne perspektivere til andre tekster med lignen-

de indhold eller fremstillingsform, til nutidens samfunds- erhvervs-, og kulturforhold, evt. den aktuelle debat fra medier o. lign. og ikke kun perspektiverer til personlige erfaringer.

De faglige mål er i læreplanen angivet enkeltvis, men i undervisningen forudsættes, at der både arbejdes med de enkelte delmål, og at de også indgår i mere helhedsorienterede sammenhænge, således at eleverne opnår forståelse for sammenhængen mellem fagets discipliner og deres forhold til virkeligheden uden for skolen.

2.2 Kernestof

For at opnå de mål, der er beskrevet i afsnit 2.1 Faglige mål om viden om det tysksprogede område skal eleverne beskæftige sig med et bredt udsnit af autentisk tysksproget materiale om hovedtrækene i den politiske, økonomiske og samfundsmæssige udvikling i Tyskland siden 1945 samt med kulturelle, samfundsmæssige og erhvervsmæssige forhold i Tyskland i dag. Der anvendes det udvidede tekstbegreb, hvilket inkluderer traditionelle trykte tekster (bøger, aviser, tidsskrifter m.m.) og elektronisk baseret materiale, herunder både tekst (f. eks i form af websider), og audio/visuelt materiale (f. eks film/streams/radio og podcast/vodcast). Internettet bugner af relevant tysksproget materiale både i skrift og tale. Det er væsentligt at træne eleverne i arbejde med elektronisk tekst dels for at aktualisere undervisningen f. eks i form af dagsfriske nyhedsklip, dels for at lære dem at håndtere arbejdet med elektronisk baseret materiale hensigtsmæssigt.

Viden om erhvervsmæssige forhold tilegner eleverne sig gennem arbejdet med tekst- og casemateriale om tyske virksomheder samt gennem lærebogsmaterialer om virksomhedens eksterne og interne kommunikation. Såvel i trykt form som på Internettet findes mangeartede tysksproget materiale om forskellige virksomheder. Virksomheder skal forstås i vid betydning. Materiale om sportsklubber og diverse foreninger kan være relevant at inddrage i denne sammenhæng.

Forståelse og oplevelse af tysksproget litteratur og andre æstetiske udtryksformer får eleverne bl.a. ved læsning af et bredt udsnit af nyere tekster. Kortere tekster som kortprosa, noveller, digte eller uddrag af film, billeder, collager o. lign. egner sig ofte godt til at sætte et givent emne i perspektiv og indgår derfor med fordel i emnelæsningen. Viden om nyere, tysk litteratur tilegner eleverne sig desuden ved at arbejde med mindst 2 længere sammenhængende tekster eller 2 romaner. Der arbejdes med indholdselementer som handling, konflikt, personer, miljø og fremstillingsform, men eleverne skal ikke kunne levere en systematisk litterær analyse og fortolkning. Det er vigtigt, at der tilrettelægges en vis progression i sværhedsgrad, at eleverne i stigende grad vil kunne beskæftige sig med også sprogligt og indholdsmæssigt mere krævende tekstmateriale forfattet på tysk.

For at leve op til de faglige mål om sproglige færdigheder og kompetencer mundtligt og skriftligt inddrages grammatisk(e) fremstilling(er) og sprogræningsmateriale som f. eks talesprogsgrammatik o. lign.

Gennem hele forløbet er det endelig vigtigt, at eleverne træner udtale og intonation. Udtaletræning indgår naturligt i flere af fagets discipliner, først og fremmest i oplæsning og samtale, men også i øvelser, der sigter på indlæring af grammatik. Det er en god idé at lade udtaleøvelserne tage afsæt i både lærerens udtale og i autentisk tysk. I forbindelse med oplæsning er det vigtigt, at eleverne ikke blot øves i korrekt udtale af enkelte ord, men at de også trænes i at gennemskue de tyske sætningskonstruktioner og at vise forståelse heraf ved hjælp af sætningsintonationen.

2.3. Supplerende stof

Det supplerende stof uddyber kernestoffet i dybden samt i historisk og geografisk perspektiv. Kernestoffet omfatter temabaserede materialesamlinger om den politiske, samfundsmæssige og økonomiske udvikling efter 1945. Det supplerende stof kan gå længere tilbage med fokuspunkter i den politiske, samfundsmæssige og økonomiske udvikling før 1945. Endvidere vil det supplerende stof kunne uddybe baggrundsstof om udvalgte kulturelle, samfunds- og erhvervsmæssige forhold om andre tysksprogede lande end Tyskland. Det mere generelle stof om erhvervsmæssige forhold fra kernestoffet kan udvides med temabaserede materialesamlinger om udvalgte tyske virksomheder. Desuden vil det være naturligt under det supplerende stof at arbejde med tekster om emner, der relaterer sig til uddannelsens øvrige fagområder.

Man kan drage fordel af elevernes specielle interesser. Mange elever interesserer sig for musik, og derfor kan det være relevant at præsentere dem for forskellige former for tysk musik med tekstforlæg. Ligeledes er billedkunst, filmkunst m.m. velegnede til at motivere eleverne.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

Didaktiske overvejelser er nødvendige, fordi de har betydning for elevernes personlige og faglige udvikling. Hvis man ønsker, at elevernes selvstændighed, demokratiforståelse etc. skal udvikles, skal eleverne sættes i situationer, hvor de har mulighed for at træne disse kategorier. Klasseundervisning er f. eks. hensigtsmæssig til meddelende undervisning, hvor initiativet udgår fra læreren, medens cases og projektarbejde nødvendiggør, at eleverne selv tager initiativet.

Undervisningen skal give eleverne mulighed for at erhverve sig den viden om sprog, der er nødvendig for at udvikle såvel mundtlige som skriftlige kommunikative kompetencer.

Alle sproglige delkompetencer, som de beskrives i læreplanen, skal indgå i arbejdet med emnerne på en sådan måde, at de støtter den skriftlige og den mundtlige kommunikation.

Lytte-, læse- og kommunikationsstrategier skal give eleverne redskaber til at kunne igangsætte og opretholde kommunikation, og eleverne skal trænes i forskellige sproglæringsstrategier, herunder i forskellige mundtlige og skriftlige udtryksformer.

3.1.1 Kommunikativ kompetence

Det grundlæggende sprogsyn i læreplanerne for tysk er kommunikativt. Eleverne skal først og fremmest kunne klare forskellige kommunikationssituationer – de skal kunne lytte, forstå, tale, skrive og læse på tysk (på forskellige beherskelsesniveauer). Men de skal opnå de tilhørende kommunikative kompetencer gennem viden og bevidsthed om sprogets opbygning.

Det er vigtigt, at man stimulerer elevernes kommunikative behov som central drivkraft bag sprogindlæringen. Tager man det ene grammatiske fænomen op efter det andet i en rækkefølge, der intet har med kontekst eller kommunikationssituation at gøre, risikerer grammatik let at blive et mål i sig selv, uden at det lykkes at skabe grammatisk bevidsthed som et middel til, at eleverne bliver i stand til at forvalte deres egen indlæring.

3.1.2 Progression

Ved elevernes overgang fra folkeskolen til en gymnasial ungdomsuddannelse er det vigtigt for læreren at vide, hvilke fagelementer der lægges størst vægt på i folkeskolen. På Internetadressen www.klaremaal.uvm.dk kan man orientere sig om, hvilke fælles mål der gælder for folkeskolens tyskundervisning fra 7. til 10. klassestrin. "Folkeskolens centrale kundskabs- og færdighedsområder er:

- Kommunikative færdigheder

- Sprog og sprogbrug
- Sprogtilegnelse
- Kultur- og samfundsforhold”

Videre hedder det, at tilrettelæggelse, gennemførelse og evaluering af undervisningen skal give eleverne mulighed for at

- anvende tysk som kommunikationsmiddel
- anvende sprogets opbygning og virkemidler til at gøre kommunikationen hensigtsmæssig
- anvende deres forståelse af, hvordan de bedst tilegner sig tysk og fortsat udvikler deres sprog
- forholde sig til væsentlige sider af kultur- og samfundsforhold i tysksprogede lande.

Om det skriftlige siges allerede fra 7. klassetrin, at der skal undervises via processkrivning. Fra 9. klasse skal eleverne kunne anvende ordbøger og grammatiske oversigter hensigtsmæssigt og desuden kunne anvende viden om sprogets opbygning, især ordstilling og verbernes former. Først fra 10. klasse nævnes viden om kasus, og det pointeres, at de centrale grammatiske områder skal præsenteres i ”varierede, kommunikative sammenhænge” samt at ”isolerede grammatiske øvelser prioriteres lavt, men kan være nødvendige til at automatisere indlæringen af visse regler, som er underordnet den funktionelle brug af sproget.” I øvrigt indgår brug af it i stort set alle discipliner i folkeskolens tyskundervisning.

Når eleverne kommer til en ungdomsuddannelse, er det vigtigt, at de høster anerkendelse for de kompetencer, de har med fra folkeskolen, samtidig med at man gør dem opmærksom på de nye og højere krav, som stilles i gymnasiet.

Da eleverne erfaringsmæssigt befinder sig på meget forskellige niveauer i tysk efter folkeskolen, foretages en screening af elevernes kundskaber, således at læreren i ungdomsuddannelsen sættes i stand til at differentiere undervisningen efter den enkelte elevs forudsætninger.

Som et led i den fortsatte progression tilrådes det, at læreren sørger for, at der bliver en indledende orienteringsfase, som skal sikre, at eleverne så vidt muligt får en fælles referenceramme både med hensyn til de tysksprogede lande og med hensyn til de sproglige kundskaber.

Progression og fordybelse er en forudsætning for, at eleverne udvikler sig fra elever til studerende. Derfor er progression en faktor, som integreres i alle uddannelsens og fagets områder. Det er hensigtsmæssigt at udarbejde en langsigtet plan for, hvordan og hvornår progressionen skal finde sted i såvel de enkelte faglige discipliner som i lærings- og studiekompetencer. Et tværfagligt samarbejde, tilrettelagt i de enkelte teams, kan understøtte opbygningen af en kultur, hvori der samarbejdes bredt om gradvis opnåelse af de fastlagte kompetencemål under hensyntagen til en hensigtsmæssig progression.

Områder i faget tysk, hvori progression eksempelvis integreres:

- kravene i de faglige discipliner, indholdsmæssigt og i opgavetyper
- kravene i de læringsmæssige discipliner så som læse- lytte-, (sam)tale- og skrivestrategier
- kravene i studiekompetencer så som præcision i forberedelse og fremmøde, gruppearbejde, planlægning af længere forløb, notatteknik, forberedelse til timerne
- krav til elevens inddragelse af viden fra andre fag
- krav til selvstændighed i i elevstyrede læringsforløb, til medbestemmelse og refleksion m.m.

- krav til kreativitet og utraditionel tankegang

3.1.3 Variation

Bekendtgørelsens krav om variation skyldes flere forskellige ting. For at undervisningen kan give bedst muligt udbytte, må metoderne tilpasses det stof, der behandles. Det gælder både de rent sproglige emner, som tages op, og de tekster og andet materiale, der arbejdes med. Man må også tænke på elevernes forudsætninger, generelt og individuelt. Elever er forskellige og lærer forskelligt. Elevernes alder og modenhed spiller en rolle, men også andre forhold, som f. eks. auditiv eller visuel begavelse, kreativitet osv.

Hos nogle elever vil alene afvekslingen i metoder være en hensigtsmæssig hjælp til den nødvendige koncentration. Ved tilrettelæggelsen af undervisningen må læreren på alle niveauer være opmærksom på, at nogle arbejdsformer og teksttyper kan vise sig at appellere mere til det ene køn end til det andet. Læreren må derfor tilstræbe, at der gennem passende variation opnås en balance, der giver lige muligheder for de to køn.

Variation i undervisningen kan opnås på flere måder, f. eks.:

- variation i opgavetyper
- brug af forskellige medier, bl.a. elektroniske
- variation i arbejdsformer bl.a. med udgangspunkt i elevernes forskellige læringsstile, f. eks. indlæggelse af visualiseringsopgaver eller af kropsligt orienterede arbejdsformer
- variation i samarbejdsformer blandt eleverne
- variation i graden af selvstændighed, f. eks. skift mellem deduktiv og induktiv undervisning
- variation i fremlæggelsesformer

3.2 Arbejdsformer

Ikke alle elever tilegner sig færdigheder på samme måde. Derfor er det vigtigt, at man i tilrettelæggelsen af undervisningen sørger for en høj grad af variation i opgavetyper, således at eleverne i arbejdet med en tekst eller i en kommunikativ øvelse træner flere færdigheder efter hinanden. Eleverne skal trænes i forskellige sproglæringsstrategier og herunder i forskellige mundtlige og skriftlige udtryksformer.

Det er vigtigt, at eleverne udvikler selvtillid i forbindelse med sprogtilegnelsen, således at de bevarer motivationen og glæden ved at lære sprog. Derfor er det også vigtigt, at læreren hjælper eleverne med at finde strategier, der kan kompensere for manglende sproglig kunnen. Disse strategier tjener ikke kun til midlertidig afhjælpning af sproglige mangler, men kan – rigtigt anvendt – være medvirkende til, at udvikle elevens sprog hen imod det mere flydende.

Undervisningen tilrettelægges som almindelig klasseundervisning med lærer- og elevforedrag, gruppe- og pararbejder med samtalen som omdrejningspunkt, praksisnære caseforløb, især inden for det merkantile område samt med inddragelse af IT.

3.2.1 Lytteforståelse

Lytteforståelsen har flere aspekter og kan med fordel trænes på forskellige måder. Når man træner lytteforståelse, er det hensigtsmæssigt, at eleverne bliver opmærksomme på, hvilke strategier de med fordel kan anvende f. eks.:

- Global lytning: eleverne kan redegøre for tekstens emne og evt. dele af hovedindholdet
- Specifik lytning med kun et enkelt emne, fx bemærk person- og stednavne, bemærk årstal, find betydningen af glosor på et af læreren udarbejdet ark (kan være skrevet på tysk eller på dansk), beskriv de forskellige personers holdning, eller andre væsentlige forhold, som man ønsker fremhævet

- Intensiv lytning: alt relevant skal forstås, set ud fra det, som man har valgt at anvende teksten til

Det er vigtigt, at både lærer og elever anerkender det, eleverne har forstået og ikke blot fokuserer på det ikke-forståede. Ofte lægger eleverne ikke selv mærke til, at de faktisk har forstået en stor del af lytteteksten, og at der måske kun er få mangler, som kan udbedres ved næste gennemlytning.

3.2.2 Læsefærdighed

Valget af læsestrategier er bestemt af, hvorfor man har valgt at arbejde med den givne tekst.

Elevers viden om formålet er derfor vigtig. Der kan anvendes forskellige læsemetoder med hver deres formål

Der findes forskellige læsestrategier, som hver har sit formål: skimming, scanning, global- og intensiv læsning (læsestrategisk kompetence).

- Skimming/global læsning: eleven skal skaffe sig overblik over tekstens emne og evt. dele af hovedindholdet
- Scanning: eleven skal finde bestemte, veldefinerede oplysninger, som regel af fakta-karakter
- Ekstensiv læsning: Hovedindholdet skal opfanges, så man kender handling/holdning og f. eks. kan anvende det til sammenligning med andre tekster, egne holdninger etc., men uden egentlig analyse.
- Intensiv læsning: Alt hvad der er vigtigt for arbejdet med det perspektiv, man har valgt at arbejde teksten ud fra, skal forstås og analyseres i et omfang, så det kan anvendes i perspektivering til andre tekster, til andre holdninger, til samfund/erhvervsliv/kultur, alt efter tekstens indhold.

3.2.3 Talefærdighed

I forbindelse med træning af mundtlig kommunikation arbejdes der med:

Samtale, hvor eleverne erhverver sig viden om og forståelse af samtals grundlæggende struktur og enkle teknikker til at indlede samtalen, beholde ordet, give ordet videre, skifte emne, give feedback, konkludere samt afslutte.

Præsentation af forberedt emne trænes ved hjælp af retoriske teknikker og bevidsthed om fremstillingens enkeltelementer: indledning, kerne, argumentation, diskussion og konklusion.

I samtalefærdighed ligger fokus på interaktionen mellem de samtalende, og samtalen er delvis uforudsigelig. Samtalefærdigheden er således både produktiv og receptiv.

Man skelner i de mundtlige kommunikationsstrategier mellem *samtalestrategier* og *kompensationsstrategier*.

Samtalestrategierne rummer f. eks. vendinger, der udtrykker den talendes synspunkter og holdninger, og vendinger, der strukturerer den talendes fremlæggelse.

Kompensationsstrategierne giver eleverne nogle redskaber til at klare sig sprogligt, når de støder på vanskeligheder i forbindelse med kommunikationen. Det er vigtigt, at læreren i forbindelse med samtaletræningen tidligt giver eleverne nogle praktiske anvisninger på, hvordan de kan klare sig, når de støder på vanskeligheder med hensyn til formuleringer, eller når de mangler glosser. Eksempler på talestrategier:

- at anvende et internationalt ord, f. eks. markedsføring/Marketing
- at anvende et overordnet begreb
- at gætte på, at ordet hedder det samme på dansk og tysk
- at ændre et dansk ord i retning af tysk, bl.a. ved kendskab til afledning

Samtalefærdighed kræver, at eleverne i lige høj grad får opøvet evnen til at udtrykke sig således, at andre kan opfatte, hvad de siger, evnen til at opfatte, hvad samtalepartneren siger, og evnen til at reagere herpå. Derfor er det vigtigt, at så stor en del af undervisningen som muligt fra starten foregår på tysk.

Det er vigtigt, at eleverne introduceres til og arbejder med præsentationskompetencen. Især er det vigtigt, at de bliver opmærksomme på forholdet mellem talt og skrevet sprog, og at de træner en fri mundtlig fremlæggelse på basis af f.eks. overskrifter og stikord. For at vænne eleverne til at have ordet i længere tid ad gangen og træne dem i at bruge alle tænkelige hjælpemidler, når de skal formidle et mundtligt budskab, er det vigtigt allerede på et tidligt tidspunkt at vænne eleverne til at holde små oplæg for hinanden.

Ordforråd

Med det kommunikative sprogsyn er ordforrådet rykket i forgrunden.

Arbejdet med ordforrådet vil her være koncentreret om det ordforråd, der knytter sig til den tematik eller det emne, eleverne arbejder med, men også om de forskellige forbindere, eleverne skal bruge for at få sammenhæng i deres fremstilling, f. eks. overgangs- og årsagsmarkører. Der kan laves ordlister/mindmaps både til det overordnede emne og de enkelte tekster. Ligeledes kan eleverne trænes i at sammenstille beslægtede ord f. eks. på grundlag af afledning, sammensætning, synonymi og antonymi etc. På dette niveau nuanceres og forfines ordvalget og mere specielt sprog inddrages, f. eks. er det vigtigt at udvide ordforrådet med faste vendinger og idiomatiske udtryk.

Udtale og intonation

Når eleverne skal arbejde med udtale og intonation, er det vigtigt, at opgaverne er så varierede som muligt. Ved oplæsning af en dramatisk tekst, vil det være naturligt at lade eleverne læse de forskellige roller i en dialog. Ved oplæsning af prosatekster kan man med fordel variere oplæsning ved f. eks. at lade halvdelen af klassen læse på skift, og ved at lade eleverne træne udtale som pararbejde, hvor den ene elev læser en sætning fra en kendt tekst, og den anden gentager sætningen uden at se i teksten. Derved øges elevernes forståelse for, at omhyggelig udtale og stemmeføring er nødvendig.

3.2.4 Skrivefærdighed

Nyere forskning påpeger, at der er et uudnyttet læringspotentiale i at inddrage skrivning mere systematisk i fagene. Skriftlighed er derfor et fokusområde i uddannelsesbekendtgørelsen og i læreplanerne for fagene, suppleret af et nyt bilag om studieforbereende skrivekompetencer (bilag 4). Overordnet er der to vinkler på det skriftlige arbejde, der er vigtige at holde sig for øje:

1. bekendtgørelsernes elevvinkel med fokus på elevernes udvikling af skrivekompetence som led i studiekompetencen
2. læreplanernes fagvinkel med fokus på anvendelse af skriftlighed som led i tilegnelsen af faglig viden og kompetence

(Krogh, *Evaluering af det skriftlige arbejde efter gymnasireformen*, SDU, 2009)

Det er således væsentligt, at man i planlægningen af elevernes skriftlige arbejde indtænker skriftlighed som middel til at lære faget og overvejer, hvordan elevtiden kan bidrage til at udvikle skrivekompetencer, der er karakteristiske for faget, og kan bidrage til at udvikle kompetencer på tværs af fagene.

Ved tilrettelæggelsen af undervisningen er der en række konkrete krav til det skriftlige arbejde, f. eks. med hensyn til progression og til evalueringsformer og til den måde, faget bidrager til elevernes

skrivekompetence på tværs af fagene. Disse krav står formuleret i uddannelsesbekendtgørelsens afsnit om skriftligt arbejde § 74-85 (hhx).

Det er et mål i den studieforberevende kompetenceskrivning, at eleverne opnår en bevidsthed om formålet med skriftlighed og kan reflektere kritisk over egne styrker og svagheder i skriveprocessen. Til dette formål er det vigtigt, at eleverne er i stand til at tale om skriftlighed i form af et metasprog, så de har et skriftligt begrebsapparat.

Der skal her skelnes mellem to former for skrivning. Den ene er tænkeskrivningen, der tjener til at støtte tekstforståelse og udvikle tanker og ideer. Den er derfor også egnet som igangsætter af den anden type skrivning, formidlingsskrivningen, som skal rettes til en modtager, hvad enten det drejer sig om gruppen, klassen, læreren eller en større offentlighed.

Det er vigtigt, at eleverne er klare over faren ved at forsøge at oversætte sætninger, de først har formuleret på dansk. Det vil ofte bringe dem ud i alt for komplicerede konstruktioner, som de ikke magter. Derfor er det en mere hensigtsmæssig skrivestrategi, at eleven spørger sig selv: Hvordan kan jeg – med de sproglige midler, jeg behersker – udtrykke det, jeg gerne vil sige?

Tænkeskrivning

Tænkeskrivning anvendes som et didaktisk værktøj til at lære faget og til at udvikle viden. Der er fokus på, at eleverne forholder sig reflekteret til stoffet og formulerer sig på skrift herom og udvikler ideer til det videre arbejde. Det kan være en god idé at lade eleverne oprette en arbejdsportfolio for faget til dette formål. Resultatet vil ofte være ufærdige tekster, der er rodede, ustrukturerede og hverdagsagtige, men det gør ikke noget, da det er elevernes kognitive læring, der er i fokus. Derfor giver det ikke mening, at læreren skal bedømme denne type skrivning.

Eksempler på tænkeskrivning

- Hurtigskrivning, hvor eleverne skriver på tid, f. eks i starten af en time, hvor de formulerer tanker om et emne/en tekst.
- Brainstorming og mindmapping, hvor eleverne ved opstart af nyt emne lader tankerne flyve individuelt eller parvis om forskellige vinkler på emnet. Fælles opsamling og systematisering i klassesamtale/elektronisk mindmap.
- Timereferat, hvor eleverne løbende eller i slutningen af timen reflekterer over vigtige pointer eller faglige mål. Nedskrives i form af 3-4 sammenfattende sætninger.

Formidlingsskrivning

I modsætning til tænkeskrivningen, som ikke bedømmes, har formidlingsskrivningen fokus på, at eleverne lærer at skrive i forhold til en række faglige normer for faget. Eleverne skriver i modsætning til tænkeskrivningen til andre end sig selv, og målet er at formidle faglig viden og indsigt. Eleverne lærer fagets diskurs og fagtradition gennem formidlingsskrivning i faget. Fagets genrer kommer til at præge elevernes opfattelse af de normer, der afgrænser faget, f. eks i form af fagbegreber, indhold, tekststruktur og syntaks. Det er vigtigt, at læreren i sin tilrettelæggelse af undervisningens skriftlige dimension lægger vægt på elevernes tilegnelse af skrivekompetence og genrebevidsthed.

Al nyere skriveidaktik viser, at vejen til bedre skrivekompetencer er at give eleverne intensiv vejledning i skriveprocessen. Dette falder godt i tråd med hhx-bekendtgørelsens § 84, ifølge hvilken eleverne i forbindelse med det skriftlige arbejde har krav på *jævnligt at få tilbagemelding om deres standpunkt, herunder at få en uddybet evaluering af opgavebesvarelsens styrker og svagheder*. Dette fokus på formativ evaluering har det overordnede formål, at eleverne lærer at skrive gennem deres skrivning; de opnår med andre ord større kontrol og ejerskab for deres skrivning ved, at de i

højere grad involveres i skriveprocessen. Stilladsering er et centralt begreb i denne proces. Læreren opdeler skrivningen (og sin egen fokuserede feedback med forbedringsforslag) i forskellige faser og delelementer for at bevidstgøre eleven om mål og rammer for skrivningen. Eleverne oplever det mere motiverende og overskueligt at arbejde med delkompetencer, og læreren sikrer - i form af en overordnet progressionsplan -, at disse dele samlet set giver eleverne mulighed for gradvis at skrive længere, mere struktureret og med en højere grad af præcision.

Skriftlig progression

Med udgangspunkt i stilladseringsbegrebet vil det være hensigtsmæssigt at lave en samlet progressionsplan, hvor man har overblik over de forskellige skriftlige delelementer og placerer disse hensigtsmæssigt i en taksonomisk progression.

I arbejdet med skriftlig sprogfærdighed opnås progression i arbejdsformer bl.a. ved, at man i starten af gymnasieforløbet fortrinsvis arbejder med korte opgavetyper, hvor forskellige skrivefærdigheder trænes, og derfra efterhånden nærme sig en længere form. Arbejdet med korte genrer og delopgaver giver mulighed for at formulere meget præcise skriveopgaver, som det derfor også er muligt at evaluere præcist. Præcis evaluering af konkrete skrivefærdigheder kan være med til at give eleverne en slags værktøjskasse af sproglige og tekstlige greb, et såkaldt metasprog, som er en væsentlig del af skrivehåndværket.

Arbejdet kan bygges op omkring forskellige korte tekstgenrer, som eleverne er fortrolige med, f. eks. nyhedsartikel, reklametekst, website, blog, elektronisk præsentation (f. eks. PowerPoint), e-mail, sms, læserbrev. Uanset hvilken genre det drejer sig om, er det vigtigt at kombinere tekstforståelse med tekstproduktion. Næste skridt på vejen mod de længere skriftlige opgaver kan være at træne forskellige delelementer af en tekstkommenterende opgave. Det kan f. eks. være personkarakteristik eller miljøbeskrivelse. Tilsvarende kan man træne delaspekter af det at skrive om ikke-litterære tekster. Det kan f. eks. være gengivelse af synspunkter og modsynspunkter, kort resumé af et sagsforhold, som det er fremstillet i en tekst, eller formidling af ens egen holdning til teksten.

I undervisningen på fortsættersprogets A-niveau er det vigtigt, at den skriftlige dimension indtager en betydelig rolle, da forløbet afsluttes med en skriftlig eksamen. Den afsluttende skriftlige prøve tester elevernes skriftlige sprogfærdighed, læsefærdighed og tekstforståelse.

Træning i disciplinerne i den skriftlige eksamensopgave vil falde naturligt ind tidligt i forløbet. I overensstemmelse med læreplanens krav om helhedsorienteret undervisning kan man tage udgangspunkt for de skriftlige opgaver i den mundtlige tekstlæsning og træne eleverne i sammenfatning på dansk og fri skriftlig sprogproduktion med udgangspunkt i bestemte områder i teksten, billedmateriale eller lign.

I forbindelse med tekst- og casemateriale om tyske virksomheder kan man lave skriftlige opgaver inden for forretningskommunikation.

Forretningskommunikation

Forretningskommunikation har altid været centralt i handelsskolen og for mange elever en profilerende disciplin. Et kerneområde er selvfølgelig brevskrivning, men det er vigtigt, at eleverne også lærer at løse andre opgavetyper som pressemeddelelse, udarbejdelse af firmaprofil, memo og lign. For at gøre brevskrivningsdisciplinen så realistisk og praksisnær som muligt anbefales det at udnytte alle muligheder for at skabe "reelle" kommunikationssituationer f.eks. i forbindelse med simu- virksomhed, kontakter i forbindelse med studiebesøg i udlandet og eventuelle virksomhedskontakter, som skolen måtte have. Mange tyske handelsskoler har en faglig interesse i en merkantil brevsveksling med udenlandske skoler om en fingeret forretningsgang. Tyske partnerskoler kan f. eks. findes på www.ciriusonline.dk, www.deutsch-als-fremdsprache.de, www.schulen-ans-netz.de

Evalueringsformer

Det er væsentligt at bemærke kravet i hhx-bekendtgørelsen § 85 om, at A-fag skal benytte en vifte af forskellige evalueringsformer, der ud over traditionel retning af elevernes individuelle besvarelser også omfatter retning og kommentering af gruppebaserede eller individuelle skriftlige arbejder, kommentering af delvist færdige skriftlige arbejder i en processkrivning og samtaler med elever eller elevgrupper.

Træning i og evaluering af skriftlige produkter finder naturligt sted i undervisningen, dvs. uddannelsesstiden, og det er vigtigt at holde dette adskilt fra elevtiden, der ligger uden for uddannelsesstiden. Der forventes med andre ord, at der anvendes uddannelsesstid i tillæg til elevtiden i arbejdet med elevernes skrivekompetencer.

Rettestrategier

Der er mange forskellige rettestrategier. Fælles for gode rettestrategier er, at feedback afpasses efter, hvor i forløbet man befinder sig, efter den enkelte elevs stærke og svage sider og efter, hvad lærerens hensigt med den enkelte skriveopgave er. En selektiv rettestrategi – f. eks minimal marking - virker ofte mere motiverende på eleven end en strategi, der har som mål at påpege alle en opgaves fejl og mangler.

Feedback kan både handle om det produkt, eleven afleverer, og den proces, der har ført frem til produktet. Ofte vil en kombination af mundtlig og skriftlig feedback være hensigtsmæssig. I skriftlige og mundtlige kommentarer til opgaven kan læreren gøre meget for at fremme en konstruktiv holdning hos eleven. Det er vigtigt at fokusere på både positive og negative sider ved produktet. I stedet for at afsige en dom over elevens opgave kan læreren komme med forslag til, hvad der kunne tilføjes og ændres.

3.2.5 Emneorganisering og tekstvalg

De forskellige tekster indgår i grupper af tekster, som ifølge læreplanerne hovedsagelig skal organiseres i emner. Det vil være en fordel at emnet indeholder både sagprosattekster og litterære tekster. Dette giver variation i undervisningen og giver større mulighed for forskellige arbejdsformer. Desuden sikrer det, at eleven til eksamen får muligheder for at demonstrere både faglig viden og litterær forståelse. Det er desuden væsentligt, at emnet kan perspektiveres til danske forhold, til andre emner, til andre fag mm.

Ved valget af emne og tekster er det vigtigt at være opmærksom på, at der formidles et nuanceret billede af Tyskland og de øvrige tysktalende lande. Det anbefales at tilstræbe, at materialet afspejler væsentlige sider af tysksprogede landes kultur, samfund og erhverv.

At arbejdet på fortsættersprogets A-niveau *hovedsagelig* skal organiseres i 8-10 forskellige emner, indebærer, at man kan arbejde med materiale og indgå i projekt(er), der ikke nødvendigvis skal kunne integreres i de emner, hvis antal er fastsat i læreplanen.

Der kan f. eks være tale om politiske og kulturelle begivenheder, som man ønsker at behandle i undervisningen uden nødvendigvis at bygge et emne op omkring dem eller integrere dem i et emne. Der kan indgå forskellige antal tekster i forskellige i emner.

3.2.6 Tekstlæsning

Der anlægges et forståelses- og anvendelsesorienteret syn på tekstlæsning. Der skelnes mellem læsning af litterære tekster og faktatekster. Ifølge det udvidede tekstbegreb er der også tale om medie-bårne tekster af anden karakter end det skrevne ord samt billeder etc.

Læsning af litterære tekster

Læsning af litterære tekster tjener flere formål. Dels lærer eleverne sprog ved at læse og forholde sig mundtligt og skriftligt til det læste, dels får de en oplevelse og bliver klogere på sig selv og deres omverden og endelig får de en større viden om og indsigt i kulturelle forhold i de tysksprogede lande. Hvis eleverne skal udvide deres horisont og opnå ny erkendelse, er det vigtigt, at de arbejder aktivt med i læse- og fortolkningsprocessen. Hermed er ikke ment en egentlig litteraturfaglig analyse- og fortolkningskompetence, men en forståelse, der går ud over den rent indholdsmæssige, sproglige forståelse.

Læsning af faktatekster

Fra faktatekster uddrager eleverne især viden om samfunds- og erhvervsforhold samt om kulturelle forhold, evt. til sammenligning mellem flere kulturer og egen kultur. Herunder opnår eleverne et indblik i firmaers og organisationers arbejdsfunktioner, organisationsformer og øvrige forhold, som de også kan anvende i tværfaglige sammenhænge. I tekster, hvori der udtrykkes forskellige meninger, holdninger og idealer arbejdes der bl.a. med argumentationsanalyse, som kan afsluttes med diskussion og egen stillingtagen. Herunder trænes også elevernes egen argumentationsevne, mundtligt såvel som skriftligt. Elevernes evne til problemløsning opøves bl.a. gennem casemateriale om tyske firmaer.

Faktatekster er velegnede til belysning af forholdet mellem afsender og modtager og til bevidstgørelse om, hvilke medier og hvilken sprogtoner der er mest hensigtsmæssige under de givne forhold. Elevernes viden om disse faktorer udvides og anvendes især i den kommercielle kommunikation så som mails, breve og telefonsamtaler.

3.2.7 Internationalisering

For at eleverne kan tilegne sig interkulturel kompetence, må de gøres bevidste om deres egen kulturelle baggrund og kunne sammenstille den med andre kulturer.

I håndbogen „Råd og vink om internationalisering på hhx” er der en række eksempler på tværfaglige forløb med internationalt tilsnit, der med udgangspunkt i fagene har til mål at udvikle elevernes faglige, almene, sociale og personlige kompetencer.

Ophold i et tysktalende land vil også kunne give eleverne et stort og anderledes udbytte end den daglige undervisning, og de kan bidrage væsentligt til at øge den interkulturelle kompetence. Der kan være tale om forskellige former for studierejser f. eks praktikophold, udveksling og studieture. Der kan skelnes mellem to former for udlandsophold: forlagt undervisning og studierejser.

3.3 IT og medier

IT anvendes som et didaktisk og pædagogisk læringsredskab, der anvendes som et aktivt og medspillende element i undervisningen, og som anvendes løbende som et naturligt og integreret redskab.

Integration af IT og medier i undervisningen bidrager til variation, aktualitet og færdighedstræning i undervisningen. Samtidig muliggør anvendelsen af IT og medier i undervisningen, at læringsprocessen hos den enkelte elev rykkes i centrum, ligesom den fremmer mulighederne for undervisningsdifferentiering.

Anvendelsen af IT i undervisningen understøtter elevcentrerede og projektorienterede arbejdsformer, og der er fokus på elevaktiverende undervisning med det formål at fremme elevernes læringsproces og læringsresultat.

IT anvendes til at udvikle de fire færdigheder, dvs. *læse, lytte, tale og skrive*.

3.3.1 Læse- og lyttefærdighed

Et bredt udbud af medier, både tekstbaserede og ikke-tekstbaserede, anvendes i undervisningen for at sikre, at eleverne oplever sproget i autentiske sammenhænge. Desuden ses anvendelsen af medier som en kilde til nyt fagligt indhold, hvorigennem eleverne formidles et aktuelt og opdateret tysk-landsbillede.

Udbuddet af medier skal desuden anvendes til sprogligt at arbejde med elevernes læse- og lyttefærdigheder. Eleverne skal undervises i læse- og lyttestrategier med det overordnede formål at styrke deres receptive kompetencer, så de bliver bedre i stand til at læse tekster og forstå talt tysk.

Som supplement til tekstbaserede medier kan blandt andet filmklip, kortfilm, musikvideoer, reklamer og nyhedsindslag med fordel inddrages.

IT og medier er desuden centrale i forbindelse med informationssøgning. Eleverne kan i forbindelse med tekstarbejdet lære at søge yderligere og aktuel information på internettet.

Det bør gøres klart for eleverne, at det ved alt arbejde med stof fra nettet er vigtigt at angive kilde. Samtidig er det vigtigt at træne eleverne i at vurdere tekster med hensyn til lødighed og anvendelighed.

3.3.2 Mundtlig sprogfærdighed

Elektronisk kommunikation anvendes til at udvikle elevernes mundtlige sprogfærdighed med det formål at styrke udtale og fluency.

Elektronisk kommunikation kan faciliteres ved deltagelse i diskussionsfora eller i forbindelse med internationalt samarbejde, hvor eleverne er i elektronisk kontakt med jævnaldrende fra andre lande og eksempelvis kommunikerer via chat eller Skype. Herved opleves sproget i en autentisk situation og gøres anvendelsesorienteret.

Elevproducerede podcasts og videofilm anvendes ligeledes til at udvikle elevernes mundtlighed, som dog også træner skriftlig sprogfærdighed, herunder grammatisk viden og kunnen. Podcasts produceres eksempelvis i programmet *Audacity*, men kan med fordel også produceres på mobiltelefoner, som blandt andet også er velegnede til at optage kortere filmsekvenser.

3.3.3 Skriftlig sprogfærdighed

Det kan anbefales at bruge processkrivning ved udarbejdelse af skriftlige opgaver, ligesom det anbefales at gøre brug af elektronisk opgaveaflevering og elektronisk retning. Opgaverne afleveres typisk i flere omgange. I forbindelse med retning af skriftligt arbejde kan læreren gøre brug af et elektronisk retteprogram eller anvende kommentarfunktionen i *Word*. Eleverne kan samle og gemme deres materialer i elektroniske mapper. De kan dermed bedre få overblik over deres udvikling og kan således selv være med til at definere (del)mål ud fra egne behov og læringsstil.

Tekstresuméer, mindmaps, PowerPoints, opsamlende refleksioner indgår ligeledes i arbejdet med skriftlighed i faget og kan ligeledes med fordel gemmes i elektroniske mapper for den enkelte elev eller de enkelte hold.

Det anbefales også at gøre brug af nye skriftlige genrer, der understøtter kollaborativ læring, eksempelvis wiki-skrivning, blogs og skriveprogrammet google.docs.

I forbindelse med elevernes skriftlige arbejde er det vigtigt at diskutere kilder og emner som snyd og selvstændighed i forbindelse med brug af IT og medier.

På internettet findes adskillige oversættelsesprogrammer. Disse bør introduceres for eleverne, således at de får en forståelse af programmernes muligheder i almindelighed og af deres begrænsninger i særdeleshed. Det skal naturligvis i arbejdet hermed understreges, at oversættelsesprogrammer IKKE er et tilladt hjælpemiddel.

3.3.4 Færdighedstræning

Som supplement til træningen af den mundtlige og skriftlige sprogfærdighed anvendes relevante elektroniske glose- og grammatikøvelser.

Resultaterne af indledende screeninger eller test skal følges op af midler til at forbedre den enkelte elevs problemområder. I starten vil det oftest dreje sig om manglende grammatiske færdigheder, hvor læreren parallelt med eller i forlængelse af forløbet i Almen Sprogforståelse kan introducere velegnede IT-programmer.

Det er en god idé, at læreren selv udvikler sproglige øvelser, som er integreret i det aktuelle tekstarbejde, således at de to områder understøtter hinanden, og relevansen af de sproglige øvelser bliver tydeligere og det fra tekstarbejdet kendte ordforråd fæstnes. Både glosser og grammatik læres bedst i en relevant sammenhæng. Sådanne tekstrelaterede elektroniske sprogøvelser kan tilpasses forskellige niveauer.

3.4 Samspil med andre fag

Når tysk er med i en studieretning, indgår tysk også automatisk i samspil med fx samfundsfaglige, erhvervsøkonomiske og sproglig-humanistiske fag. Det er i dette samspil vigtigt, at faget tysk bidrager til, at de studerede emner ses i et globalt perspektiv ud fra elevernes kernefaglige viden om tysktalende landes kultur og samfundsforhold.

Tysk vil kunne indgå i samspil med andre fag, og det kan foregå på forskellige måder og niveauer i fx tema- og projektforsøg.

I tysk begynderstadiet er det vigtigt, at teksterne ikke er for svære, men tilpasses det niveau, eleven er på sprogligt, så den faglige udfordring i forbindelse med samspillet med andre fag ikke erstattes af frustrationer over manglende forståelse af materialet.

3.4.1 Identitet og metode

Sprogfagene har tre søjler, som hele tiden er i spil og som er gensidigt afhængige af hinanden: sprogfag er færdighedsfag, vidensfag og kulturfag.

Dette skal gøres eksplicit for eleverne. På grund af de mange større og mindre delelementer i undervisningen kan eleverne let risikere at miste helhedsforståelsen af sprogfagene, hvorfor det vil være hensigtsmæssigt at stoppe op en gang imellem og klargøre, hvad der er undervisningens fokus lige nu, og hvordan det hænger sammen med fagets identitet og metode. Det er således afgørende, at eleverne er bevidste om, at sprogfag f. eks ikke ”kun” er grammatik og udtryksfærdighed, men at netop indholds- og kulturdimensionen indgår i et snævert afhængighedsforhold med selve sproget. Som et humanistisk fag er fagets genstandsfelt først og fremmest mennesket som kulturskabende og kulturskabt væsen, og mennesket som subjekt, idet mennesket mener noget, vil noget og føler noget, som udtrykkes via menneskeskabte produkter.

Overordnet set er hermeneutikken den paraply, der samler det, vi *gør* i sprogfagene: Vi fortolker meningsfulde udsagn, idet det, mennesket mener, føler og vil, udtrykkes i produkter, i tegn, som skal forstås, dvs. analyseres og fortolkes.

I sprogfagene står tekstlæsningen på fremmedsproget således centralt, og eleverne skal lære at stille følgende spørgsmål og besvare dem:

- hvad er det forfatteren /afsenderen vil sige og hvorfor? (intentionalitet)
- hvordan kommer intentionaliteten til udtryk, og hvorfor?
- i hvilken sammenhæng (hvilken tradition indgår teksten i, tråde til forfatterens liv og værk)
- hvordan er sammenhængen mellem tekstens udtryk/intentionalitet og epokens
- hvilken historisk og/eller samfundsmæssig kontekst skal teksten forstås i.

Med ovenstående overordnede tilgang er der forskellige metoder, der kan bringes i spil alt efter, hvilken tekst der er i fokus, og alt efter, hvilken del af sprogfaget det vil være mest interessant og relevant at bringe på banen: Vil det i den konkrete situation f. eks. være mest hensigtsmæssigt med en litteraturanalytisk tilgang, eller vil en lingvistisk tilgang være at foretrække? Hvor førstnævnte hænger snævert sammen med den hermeneutiske metode, befinder sidstnævnte sig i grænsefeltet til naturvidenskaberne med den eksakte registrering af de sproglige udtryk og deres form.

3.4.2 Sprog- og kulturområdet

Sprog- og kulturområdet har et omfang på ca. 45 timer og tilrettelægges og gennemføres i et samarbejde mellem dansk og fremmedsprog. Sprog- og kulturområdet fokuserer på elevernes sproglige og kommunikative bevidsthed og kompetencer og medvirker til at give eleverne en klar fornemmelse for sprogs identitet og metode på et tidligt tidspunkt i gymnasieforløbet.

Sprog- og kulturforløbet har tre indholdsaspekter: sprog, kultur og kommunikation.

Inden for rammerne af Sprog- og kulturområdet skal et forløb om skriftlighed gennemføres, jf. bilag 4 i hhx-bekendtgørelsen. Se desuden vejledningen for studieområdet del 1.

3.4.3 Studieretningsforløbet

Tysk kan indgå i studieretningerne. Samspillet mellem fagene i studieretningerne skal give mulighed for faglig fordybelse og styrkelse af fagligheden.. Tysk indgår således med sine arbejdsformer og metoder i et samarbejde med andre fag, hvor der arbejdes videre dels med generelle kompetencer dels med fagets kerneområder. Det er vigtigt i løbet af de 3 år at sikre en progression i forhold til tekstvalget, men også i graden af fordybelse. Arbejdet med emnerne er et ligeværdigt samarbejde, hvor de deltagende fag belyser et emne fra hver sin vinkel med fagenes metoder.

3.4.4 Det internationale område

Når eleverne vælger at lade tysk indgå som et af de fag, der danner grundlag for synopsis i DIO, skal der anvendes tekster på tysk. Der kan også anvendes f. eks. film, tv-udsendelser og sangtekster. Film kan omhandle eller illustrere kulturelle fænomener af betydning for forståelsen af tysksprogede samfund og kultur. I sådanne tilfælde kan de autentiske film benyttes uden, at der indgår tekstmateriale i form af filmmanuskript, dialogliste el. lign., og tysksproget tekstmateriale kan inddrages som sekundærlitteratur. Hvis eleven vælger at henvise til filmen uden tilknyttet manuskript, kan dette foregå vha. transskription. Henvisningerne eller citaterne er på tysk.

3.4.5 Tysk i forbindelse med studieretningsprojektet

Studieretningsprojektet skrives i et af de studieretningsfag, eleven har på A-niveau, og et fag på mindst B-niveau. Eleven kan dog undtagelsesvis skrive i ét studieretningsfag på A-niveau eller indtage et tredje fag.

Det anbefales, at opgavebesvarelsen har et omfang på 15-20 sider.

Regelgrundlaget for studieretningsprojektet findes i hhx-bekendtgørelsens bilag 5.

Før opgaveugerne

Det er en god idé både 2. og 3. år at gøre elever med tysk opmærksom på muligheden for at lade faget indgå i studieretningsprojektet og at gøre opmærksom på problemstillinger, der vil være velkomne til studieretningsprojekter

Studieretningsprojektet skrives normalt på dansk, men hvis et eller flere fremmedsprog indgår, kan skolen godkende, at opgavebesvarelsen helt eller delvist udarbejdes på et af de pågældende sprog.

Det er vigtigt at pointere over for eleverne, at hvis opgavebesvarelsen helt eller delvist er udarbejdet på et fremmedsprog, er kravene til den sproglige udformning de samme, som hvis den var skrevet på dansk. Eleverne skal derfor være særdeles fortrolige med et fremmedsprog, hvis de vælger at besvare opgaven på dette sprog. Skolen skal naturligvis ved udpegningen af vejledere sikre, at beva-relsen – også hvad angår den sproglige udformning - kan bedømmes efter bedømmelseskriterierne.

Område og opgaveformulering

Eleven vælger i samråd med vejlederne område for studieretningsprojektet. Området skal – inden for såvel fagenes kernestof som supplerende stof – afgrænses, så der kan udformes en opgaveformulering, der sikrer, at der ikke kan ske genanvendelse af afsnit fra besvarelser, som allerede er blevet afleveret og rettet. Elever, der har valgt samme område, skal have forskellige opgaveformuleringer. Opgaveformuleringen kan ikke bygge direkte på det stof, der er indgået i undervisningen, men studieretningsprojektet kan godt udarbejdes i forlængelse af arbejdet i de indgående fag.

Området skal kunne rumme såvel fagspecifikke som mere tværgående faglige krav i de indgående fag. Opgaveformuleringen skal indeholde fagspecifikke krav, dvs. der skal være et *fagligt* fokus, ligesom der skal være *tværgående* faglige krav. Der er krav om fordybelse, der på væsentlige punkter ligger ud over arbejdet i mindst ét af fagene. Opgaveformuleringen skal udformes på en sådan måde, at den kun kan besvares ved at inddrage de indgående fag. Bedømmelsen skal blandt andet ske i forhold til de faglige mål for hvert af de fag, der indgår, dvs. hvert fag skal kunne se sig selv i opgaven. Der skal ved bedømmelsen lægges vægt på eksaminandens brug af faglig viden og faglige analyse- og arbejdsmetoder. Det betyder, at opgaveformuleringen skal udformes på en måde, der muliggør dette.

Tysk er et færdighedsfag, et vidensfag og et kulturfag, og fagets centrale arbejdsområde er tysk sprog og kultur og samfundsforhold i bredeste forstand i de tysksprogede lande. Opgaven skal derfor indeholde stof og metoder, der kendetegner et sådant fag. Det betyder blandt andet, at der skal indgå tysksproget tekstmateriale, som er centralt for opgaven. I arbejdet med kernestoffet er eleven blevet introduceret til, hvordan man

- a. analyserer og fortolker forskellige teksttyper,
- b. anvender det erhvervede kendskab til tysksproget kultur, litteratur, historie, erhverv og samfundsforhold samt
- c. perspektiverer viden om kultur-, erhvervs- og samfundsforhold i tysksprogede lande til andre kultur- og samfundsforhold.

Billedanalyse kan indgå i en opgavebesvarelse, men det tyskfaglige krav er, at der også indgår analyse af tysksproget tekstmateriale. Hvis tekstmaterialet er film, inddrages også tysksproget tekst – f. eks drejebogen til filmen - for at sikre, at fagets metoder anvendes. Det er vigtigt, at eleven forstår dette, da man ellers kan komme i den situation, at eleven lægger væsentlige dele af besvarelsen uden for fagets område.

Materiale

Når tysk indgår i et studieretningsprojekt, skal der for fagets vedkommende anvendes tysksproget kildemateriale, jf. § 4.5 i bekendtgørelsens bilag 5: *Ved opgaver, hvori et eller flere fremmedsprog indgår, skal en del af de anvendte kilder være på det/de fremmede sprog.* De tysksprogede kilder skal have et omfang og en tyngde i opgaven, der muliggør en evaluering i forhold til de tyskfaglige mål. Kilderne kan være skønlitterære tekster, og det kan være tekster, der giver mulighed for sag-prosarelateret tekstarbejde, eller medietekster. En god måde at dokumentere anvendelsen af tyske

kilder på er at citere fra disse. Citaterne bør være centrale og vedkommende for analysen af tekst-materialets problemstilling(er). Citaterne skrives på tysk og oversættes ikke. Antallet af citater afhænger af karakteren af den enkelte opgave samt af det, der dokumenteres.

Resumé på engelsk

Opgavebesvarelsen skal indeholde et kort resumé på engelsk. Et resumé er en kort sammenfatning af hele besvarelsen, skrevet på engelsk. Formålet er at give læseren et hurtigt overblik over opgavens indhold. Resumeet indeholder ikke citater eller kildehenvisninger.

Bedømmelse af besvarelsen

Bedømmelsen af besvarelsen har som grundlag de faglige mål, der er beskrevet i læreplanen for studieretningsprojektet. Ved bedømmelse af besvarelser, hvori tysk indgår, bedømmes det, om eleven formår at tildele det fremmedsprogede kildemateriale en fyldestgørende rolle i besvarelsen i relation til de faglige mål i tysk. Der citeres relevant fra det fremmedsprogede kildemateriale, og citaterne kommenteres og anvendes hensigtsmæssigt i besvarelsen. Hvis fremmedsprog indgår i et studieretningsprojekt, og der ikke benyttes primært kildemateriale på de(t) pågældende fremmedsprog, er der tale om en utilfredsstillende besvarelse, og dette forhold medtages i helhedsvurderingen af projektet.

Se endvidere vejledningen til Studieretningsprojektet - hhx.

4. Evaluering

4.1 Løbende evaluering

Karakteristisk for den interne evaluering er, at

- den foregår løbende, dvs. på passende tidspunkter i undervisningen, f.eks. forud for karaktergivningen, midtvejs mellem to karaktergivninger eller som afslutning på et forløb,
- den er rettet til elever og lærer og har som formål både at justere undervisningen og at give eleverne anvisning på, hvordan de kan arbejde mere hensigtsmæssigt for at opnå en bedre læring.

4.2. Prøveformer

Der holdes en skriftlig og en mundtlig prøve

4.2.1 Skriftlig prøve

Teksten

Omfanget af teksten er ca. 4 normalsider. Indholdsmæssigt vil teksterne omhandle aktuelle samfundsmæssige og erhvervsmæssige forhold i Tyskland og det tysksprogede område og således *ikke* udelukkende omhandle økonomiske og erhvervsmæssige emner.

Opgaven omfatter 3 dele:

Opgave 1

I opgave 1 kræves en sammenfatning ud fra nogle givne kriterier. Det er altså en tekstforståelsesopgave, der har til formål at teste elevens evne til

- at forstå tysk,
- at uddrage det væsentlige fra en større tekstmængde - under hensyntagen til de kriterier, der opstilles i opgaveformuleringen og
- at formidle det på et præcist og stort set fejlfrit dansk

Opgave 2

I opgave 2 kan eksaminanden vælge mellem to opgaver. Den ene af opgaverne vil typisk være en kommentar til tekstens emne, hvor eksaminanden har mulighed for at forholde sig til emnet på et generelt og et personligt plan. Den anden opgave kræver, at eksaminanderne forholder sig til teksten og ikke kun tekstens emne. Det kan være i form af et læserbrev, en kommentar til tekstens hensigt og lignende.

I begge opgaver lægges der vægt på elevens evne til

- at formulere sig frit på tysk med et varieret ordforråd og grammatisk korrekthed
- at kunne forholde sig fagligt perspektiverende til tekstens emne
- at kunne redegøre for sine synspunkter samt argumentere herfor

I et læserbrev giver eksaminanden ud fra argumenter udtryk for sin holdning enten til et udsagn i teksten eller til en igangværende debat. Endvidere kan læserbrevet fungere som startskud til en ny debat.

Når eksaminanden vælger at skrive et læserbrev, kan dette skrives som et almindeligt brev eller som en e-mail, hvis der er opgivet en e-mail-adresse.

Læserbrev i brevform

Et læserbrev i brevform skal på samme måde som et almindeligt brev indeholde afsenderens og modtagerens adresse samt dato.

Dispositionen til et læserbrev i brevform vil typisk indeholde:

- relevant overskrift
- høflig tiltale (f.eks: Sehr geehrte Redaktion der WirtschaftsWoche)
- anmodning om offentliggørelse af læserbrevet "Bitte veröffentlichen Sie folgenden Leserbrief:"
- selve læserbrevet

Læserbrev i form af e-mail

Et læserbrev i form af en e-mail skal på samme måde som en almindelig e-mail indeholde

Til: _____
Cc: _____
Emne: _____

Dispositionen til et læserbrev i form af en e-mail vil typisk indeholde:

- relevant overskrift
- høflig tiltale (f.eks: Sehr geehrte Redaktion der WirtschaftsWoche)
- anmodning om offentliggørelse af læserbrevet "Bitte veröffentlichen Sie folgenden Leserbrief:"
- selve læserbrevet
- afsenderes fulde navn og adresse

Opgave 3

I opgave 3 udarbejdes en erhvervsrelateret meddelelse på tysk på baggrund af et tysksproget materiale. I opgaveformuleringen beskrives den sammenhæng, som eksaminanden indgår i og skal handle ud fra. Det kan være i en forretningsmæssig sammenhæng, eller det kan være i en sammenhæng, hvor eksaminanden optræder som ”sig selv”. Er den merkantile meddelelse i form af en mail, er de gængse regler for brevskrivning gældende.

I denne opgave lægges der vægt på elevens til at kunne

- skrive en realistisk og anvendelig erhvervsrelateret meddelelse med opgaveformuleringens krav
- forholde sig professionelt til det tysksprogede materiale og uddrage det væsentlige fra f. eks. brochuremateriale (brochurematerialet skal bruges og inddrages bevidst)
- anvende relevant terminologi og fraseologi
- overholde formalia
- udtrykke sig ved en høj grad af korrekthed

4.2.2 Undervisningsbeskrivelser

Undervisningsbeskrivelsens hovedformål er at sikre, at eleverne har den nødvendige information vedr. eksamen og at censor kan forberede sig til at varetage sit hverv som censor. Med henblik herpå udfyldes et skema, hvis hovedformål er at beskrive større undervisningsforløb.

Vigtigst i beskrivelsen er:

- emnets titel
- emnets faglige fokus
- anvendte materialer

Det er vigtigt, at emnets faglige fokus beskrives. Emnets titel og benyttet litteratur kan ikke gøre det ud for en sådan beskrivelse. Beskrivelsen kan være kort, men skal kunne sætte en udenforstående ind i det overordnede indholdsmæssige formål med forløbet.

Hvor tysk er indgået i flerfaglige forløb, anføres de tysk faglige mål og det tysk faglige indhold i undervisningsbeskrivelsen for tysk. Det kan være en god idé, at deltagende fag og niveauer angives.

Undervisningsbeskrivelsen dokumenterer, at undervisningen har været tilrettelagt med det nødvendige antal emner.

På opgraderingshold foreligger der til hver elev/elevgruppe to undervisningsbeskrivelser: en, der beskriver løftet, og en, der beskriver det underliggende niveau. Tilsammen dokumenterer disse to beskrivelser, at undervisningen har været tilrettelagt med det nødvendige antal emner.

Undervisningsbeskrivelsen udarbejdes i overensstemmelse med den af Undervisningsministeriet udsendte skabelon.

4.2.3 Mundtlig prøve

Den mundtlige eksamen bedømmer, i hvilken grad eksaminanden lever op til de faglige mål (læreplanens punkt 2.1).

Det vil være hensigtsmæssigt, at eleverne i løbet af undervisningsforløbet får lejlighed til at arbejde under eksamenslignende forhold, så de har en realistisk fornemmelse af, hvad de kan overkomme inden for de givne tidsmæssige rammer.

Prøven består af to dele, hhv. en præsentationsdel (24-timersdelprøven) og en tekstforståelsesdel. Rækkefølgen er fakultativ

I eksaminationen på A-niveau indgår præsentations-, samtale- og perspektiveringskompetence samt kommunikativ kompetence. Disse fire kompetencer prøves i eksaminationens 1. del, præsentationsdelen. I eksaminationens 2. del, tekstforståelsesdelen, prøves eksaminandens tekstforståelseskompetence samt kommunikationskompetence. Hele eksaminationen foregår på tysk.

Eksaminationen foregår både ved 1. og 2. del på grundlag af ukendt tekstmateriale.

Det ukendte tekstmateriale i hhv. præsentations- og tekstforståelsesdelen kan ikke stamme fra et værk, hvoraf der er læst uddrag i undervisningen, men det kan f. eks godt være et uddrag af et andet værk af samme forfatter. Der kan på samme hold ikke fremlægges ukendt tekstmateriale/tekst til præsentationsdelen/24-timersdelprøven og tekstforståelsesdelen fra ét og samme værk.

En normalside svarer til 1300 bogstaver eller 30 verselinjer. Ved udmåling af omfanget af elektronisk mediemateriale (f. eks nyhedsklip) defineres en normalside som tre til seks minutter (afhængig af sværhedsgrad).

Eksamensbekendtgørelsen (§ 2, stk. 1) kræver, at *prøverne skal tilrettelægges med henblik på at dokumentere graden af målopfyldelse i forhold til væsentlige mål og krav*. Det betyder, at de emner, der indgår som grundlag for prøven, tilsammen skal dække de faglige mål og kernestoffet.

Med hensyn til delprøve 1), præsentationsdelen, medfører det, at der ikke nødvendigvis skal findes paralleltekster til samtlige studerede emner, men at man evt. kan udvælge et antal emner, idet det dog skal sikres, at de faglige mål og kernestoffet er dækket. Eleverne skal på forhånd vide, hvilke emner der indgår som grundlag for prøven., og det kan med fordel noteres på undervisningsbeskrivelsen, hvilke emner der indgår som del af prøvegrundlaget.

Prøvematerialet til både præsentations- og tekstforståelsesdelen vælges af læreren og sendes til godkendelse hos censor normalt senest 5 hverdage inden prøven. Censor skal kontrollere, at teksterne ligger inden for bekendtgørelsens krav og har en passende sværhedsgrad. Hvis dette ikke er tilfældet, må censor gøre indsigelse.

Alle opgaverne til en prøve med mundtlig besvarelse skal fremlægges ved prøvens start. Opgaverne til begge delprøver fordeles ved lodtrækning blandt eksaminanderne. Hver eksaminand skal kunne vælge mellem mindst fire spørgsmål. Det samme ukendte prøvemateriale må højst anvendes ved 3 eksaminationer på samme hold, hvilket gælder prøvematerialet til begge delprøver.

Skolens ledelse eller en repræsentant herfor forestår lodtrækningen af det tekstmateriale, som bruges ved 24-timersdelprøven. Eksaminator behøver altså ikke at være til stede.

Eksaminator samt enten censor eller institutionens leder forestår lodtrækningen af det tekstmateriale, som udleveres umiddelbart inden den korte forberedelsestid.

Alle hjælpemidler bortset fra kommunikation med omverdenen er tilladt i forberedelseslokalet og under eksaminationen. Eleverne instrueres i, hvordan de bedst udnytter hjælpemidler i forberedelseslokalet og under eksaminationen.

Eksaminationstiden varer i alt ca. 30 minutter inkl. votering.

Præsentationsdelen

Præsentationen skal være en mundtlig, struktureret fremlæggelse. Under præsentationen kan eksaminanden støtte sig til transparenter, elektronisk præsentation eller lignende, men oplæsning herfra kan ikke tælle positivt i bedømmelsen. I sin præsentation vælger eksaminanden selv, hvilken vinkel der lægges på den ukendte tekst, og hvad der er relevant at trække frem.

Præsentationen varer normalt 5-7 minutter. Eksaminanden skal vise præsentationskompetence og perspektiveringskompetence. Eksaminanden skal inddrage det studerede emne, som tekstmaterialet har tilknytning til. Her kan der være tale om inddragelse af både kernestof og supplerende stof. Derefter følger en samtale mellem eksaminand og eksaminator, hvor eksaminandens forståelse af det fremlagte tekstmateriale og dets relation til det studerede emne uddybes. Det er vigtigt, at den uddybende samtale får en central plads i eksaminationen, da eksaminanden her har mulighed for at demonstrere, at vedkommende lever op til de relevante mål i læreplanen.

Præsentationsdelens tekstmateriale

På fortsættersprogets A-niveau skal det ukendte, ubearbejdede tysksprogede tekstmateriale have et omfang på ca. 8 normalsider.

Det er vigtigt, at tekstmaterialet har en nøje sammenhæng med et af de studerede emner. Det ukendte tekstmateriale forsynes med titel, forfatter, kilde, udgivelsesår samt linjetæller. Hvis det er nødvendigt af hensyn til forståelsen af teksten, forsynes den med en kort indledning på tysk.

Der angives, hvilket emne materialet har tilknytning til.

Der opgives kun specielt vanskelige gloser og nødvendige realkommentarer.

Tekstmaterialet skal vælges, så det mht. sværhedsgrad passer til det niveau, det bruges på, og censor skal kunne stå inde for, at tekstmaterialet har den rette sværhedsgrad. Hvis dette ikke er tilfældet, må censor gøre indsigelse.

Ved "tekstmateriale" forstås enten en tekst af den krævede længde, et udsnit af en længere tekst eller en sammenstilling af flere tekster. Yderligere kan billeder indgå, men de tæller ikke med i sidetallet, og der kan ikke kræves egentlig billedanalyse.

Tekstforståelsesdelen

Denne del af prøven tager udgangspunkt i en ukendt, ubearbejdet tysksproget tekst på 2 normalsider. Til denne del af prøven gives 30 minutters forberedelse. I denne delprøve prøves eksaminandens kompetence mht. at læse og forstå en ukendt tekst samt elevens kommunikative kompetence. Eleven giver et referat af teksten på tysk, hvorunder eleven demonstrerer sin forståelse af teksten (dens hovedindhold og væsentligste enkeltheder). I en samtale med eleven stiller eksaminator spørgsmål til elevens forståelse af centrale sproglige og/eller indholdsmæssige forhold i teksten, hvorunder eksaminanden viser sin evne til at kommunikere hensigtsmæssigt, bl.a. med anvendelse af samtalestrategier.

Der eksamineres ikke i oversættelse af enkeltgloser eller i grammatiske regler.

Normalt vil dette punkt vare højst 10 minutter. .

Tekstforståelsesdelens tekstmateriale

Der anbefales, at der til tekstmaterialet vælges generelle samfundsmæssige emner. Teksterne skal vælges, så de mht. sværhedsgrad passer til det niveau, de bruges på, og censor skal kunne stå inde for, at teksterne har den rette sværhedsgrad. Hvis dette ikke er tilfældet, må censor gøre indsigelse

Teksten forsynes med linjetæller, og med en kort indledning på tysk, hvis det er nødvendigt af hensyn til forståelsen af teksten. Der opgives kun specielt vanskelige gloser og nødvendige realkom-

mentarer. Teksterne til et hold skal være så ens som muligt mht. sværhedsgrad. De skal have den rigtige længde, på begyndersprog A-niveau vil det sige så tæt på 1300 bogstaver som muligt.

Der opfordres til videreførelse af den gode praksis med, at ekstemporalteksterne kun udleveres til eksaminanden efter ønske og først, når hele holdet er eksamineret.

Det kan anbefales, at eleverne i løbet af undervisningen får lejlighed til at arbejde med nogle ukendte tekster, så de er fortrolige med længde, sværhedsgrad og eksaminationsform, før de præsenteres for sådanne tekster ved eksamen.

4.3. Bedømmelseskriterier

Ved både den skriftlige og den mundtlige prøve bedømmes det, i hvilket omfang eksaminandens præstation lever op til de faglige mål.

4.3.1 Den skriftlige prøve

Eksamen i skriftlig tysk er en prøve i sprogfærdighed med udgangspunkt i et nutidigt tysksproget tekstmateriale. Eksaminanderne prøves i følgende kompetencer:

- *udtrykke sig skriftligt på tysk med et varieret ordforråd og grammatisk korrekthed*
- *forstå og forholde sig fagligt perspektiverende til indholdet af autentiske, tysksprogede fiktion- og sagprosattekster ... om samfundsmæssige, erhvervsmæssige og kulturelle forhold*
- *anvende viden om aktuelle samfunds- og erhvervsforhold i Tyskland og øvrige tysksprogede lande i mundtlig og skriftlig kommunikation*
- *anvende relevant erhvervsrelateret terminologi og fraseologi i arbejdet med virksomhedens interne kommunikation, mundtligt og skriftligt*
- *anvende viden om erhvervsmæssige forhold med interkulturel kompetence i skriftlig og mundtlig kommunikation*

Opgave 1

I bedømmelsen af opgave 1 lægges der vægt på, i hvilket omfang eksaminanden har forstået teksten.

Direkte fejl og misforståelser trækker ned. Desuden lægges der vægt på, at eksaminanden er i stand til at skelne væsentligt fra uvæsentligt – ud fra opgaveformuleringen. Det er således ikke i orden, at det medtagne kan vurderes som vigtigt ud fra en generel betragtning, men det skal være væsentligt ud fra de fokuspunkter, som opgaveformuleringen har opstillet. Det trækker ned, hvis der er mangler heri og ligeledes, hvis det medtagne stof er uvæsentligt. Det tæller på den positive side, hvis eksaminanden har lavet en fornuftig disposition ud fra opgaveformuleringen og ikke slavisk følger tekstens disposition. Det vidner om god forståelse af opgaven og om overblik.

Det trækker ned, hvis eksaminanden udtrykker sine egne meninger/ holdninger eller skriver noget, som ikke står i teksten. Det er en tekstforståelsesopgave. I opgave 2 har eksaminanderne mulighed for at skrive om det, de ved om emnet, om deres synspunkter m.m. men ikke i opgave 1.

Sproget vurderes på sprogrigtighed, variation og stilsikkerhed. Det trækker ned, hvis sproget virker ”udansk” med for mange oversættelseslignende ord og sætninger.

Opgave 2

I bedømmelse af opgave 2 lægges der vægt på, i hvilket omfang eksaminanden er i stand til at formulere sig frit på tysk med et varieret ordforråd og grammatisk korrekthed. Meningsforstyrrende fejl i grammatik og ordforråd trækker mere ned end grammatiske fejl, der ikke forstyrrer kommunikationen. Desuden lægges der vægt på, at eksaminanden kan forholde sig fagligt perspektiverende til tekstens emne. Eksaminanden skal kunne redegøre for sine synspunkter samt argumentere herfor. I den mere tekstbundne opgave (et læserbrev eller som anført i eksemplet fra typeopgave 1 om en redegørelse for forfatterens holdning) skal eksaminanden ligeledes kunne redegøre for de synspunkter, der kommer til udtryk i teksten og i forlængelse heraf gøre rede for egne synspunkter med en fornuftig argumentation.

Længden af denne delopgave er ikke altafgørende, men der forventes dog en fremstilling på mindst $\frac{3}{4}$ side.

Opgave 3

I bedømmelsen af opgave 3 lægges der vægt på, i hvilket omfang eksaminanden er i stand til at skrive en erhvervsrelateret meddelelse i overensstemmelse med opgaveformuleringens krav. Eksaminandens løsning af opgaven skal være realistisk og anvendelig i den givne situation.

Desuden lægges der vægt på, at eksaminanderne forholder sig professionelt til det tysksprogede materiale, at der er brugt relevant terminologi og fraseologi, samt at gældende formalia er overholdt. Desuden skal sproget i den erhvervsrelaterede meddelelse være kendetegnet ved en høj grad af korrekthed, da en stor del af en sådan meddelelse består af faste vendinger.

Karakterfastsættelse

For den fremragende præstation, der demonstrerer udtømmende opfyldelse af fagets mål, med ingen eller få uvæsentlige mangler, gives karakteren 12, jf. Bekendtgørelse om karakterskala og anden bedømmelse, BEK nr. 262 af 20/03/2007.

4.3.2 Den mundtlige prøve

Der skal gives én samlet karakter for eksaminandens præstation. Der skal anlægges en helhedsvurdering af eksaminandens præsentations- og samtalekompetence og indholdsforståelse (jf. 4.3.2.1)

En sådan helhedsvurdering hviler på en bedømmelse af de enkelte færdigheder og til sidst en afvejning af disse bedømmelser.

Nedenfor opstilles de færdigheder og kompetencer, som bedømmes og indgår i helhedsvurderingen.

En sådan helhedsvurdering hviler på en bedømmelse af de enkelte færdigheder i de to delprøver og til sidst en afvejning af disse bedømmelser.

4.3.2.1 Præsentations- og samtalekompetence og indholdsforståelse

Ved bedømmelsen af *præsentationen* af det ukendte tekstmateriale bedømmes:

- eksaminandens præsentation af stoffet – Behersker eksaminanden relevant præsentationsteknik?
- i hvor høj grad eksaminanden giver en selvstændig fremlæggelse
- i hvor høj grad eksaminanden formår at strukturere sin fremlæggelse
- i hvor høj grad eksaminanden viser overblik i forbindelse med fremlæggelsen
- i hvor høj grad eksaminanden er sprogligt i stand til at præsentere sit stof

Ved bedømmelsen af det *indholdsmæssige aspekt* ved præsentationen af det ukendte tekstmateriale lægges vægt på

- I hvor høj grad eksaminanden har forstået det ukendte tekstmateriale

- I hvor høj grad eksaminanden har overblik over de centrale elementer i teksten og eventuelt sammenhængen mellem flere tekster og tekstgenrer
- I hvor høj grad eksaminanden kan perspektivere det forelagte tekstmateriale til det studerede emne og inddrage relevante elementer herfra

Ved bedømmelsen af *samtalefærdigheden* lægges vægt på

- i hvor høj grad eksaminanden kan forstå og reagere på eksaminators spørgsmål
- i hvor høj grad eksaminanden behersker et nuanceret og varieret ordforråd
- i hvor høj grad eksaminanden udtrykker sig sprogligt korrekt /viser sikkerhed i sprogstruktur, morfologi og syntaks
- i hvor høj grad eksaminanden kan anvende relevante kommunikationsstrategier.

4.3.2.2 Tekstforståelseskompentence

Ved bedømmelsen af *forståelsen* af ekstemporalteksten lægges vægt på

- i hvor høj grad eksaminanden viser en overordnet forståelse af teksten
- i hvor høj grad eksaminanden kan redegøre for mere detaljerede elementer i teksten

Ved bedømmelse af kommunikationen om ekstemporalteksten vægtes

- i hvor høj grad eksaminanden kan formidle sin forståelse af teksten
- i hvor høj grad eksaminanden på eksaminators spørgsmål kan konkretisere sin forståelse af teksten sprogligt og/eller indholdsmæssigt. (Spørgsmål til det rent sproglige kan bidrage til en afklaring af eventuelle misforståelser, men må ikke være en afprøvning af grammatiske eller leksikalske færdigheder)
- i hvor høj grad eksaminanden behersker et varieret ordforråd samt kan anvende faste vendinger og udtryk
- i hvor høj grad eksaminanden kan anvende relevante kommunikationsstrategier

Karakterfastsættelse

For den fremragende præstation, der demonstrerer udtømmende opfyldelse af fagets mål, med ingen eller få uvæsentlige mangler, gives karakteren 12, jf. Bekendtgørelse om karakterskala og anden bedømmelse, BEK nr. 262 af 20/03/2007.

4.4. Karakterbeskrivelser

Karakterskalaen er 7-trins-skalaen, jf. Bekendtgørelse om karakterskala og anden bedømmelse, BEK nr. 262 af 20/03/2007. De 7 karakterer er:

- 12: *For den fremragende præstation.*
10: *For den fortrinlige præstation.*
7: *For den gode præstation.*
4: *For den nogenlunde præstation.*
02: *For den tilstrækkelige præstation.*
00: *For den utilstrækkelige præstation.*
-3: *For den ringe præstation.*

Nedenfor præsenteres eksempler på beskrivelser af karaktererne 12, 7 og 02. Disse beskrivelser har alene vejledende karakter. Bedømmelserne af de konkrete præstationer skal ske på baggrund af

- de faglige mål (læreplanens pkt. 2.1)
- bedømmelseskriterierne (pkt. 4.3)
- et professionelt, fagligt skøn
- en samlet vurdering af præstationen.

Eksempel på beskrivelse af de mundtlige karakterer 12, 7 og 02 på tysk fortsættersprog A

Karakter	Betegnelse	Beskrivelse
12	Fremragende	Eleven udtrykker sig i sin mundtlige præsentation af tekstmaterialet såvel som i samtale og diskussion i et nuanceret og sammenhængende sprog og med et nuanceret og varieret ordforråd. Eleven viser sikkerhed i tekstforståelse samt i idiomatik, morfologi og syntaks med fortrinsvis uvæsentlige fejl. Præsentationen er selvstændig og velstruktureret. Både præsentationen og samtalen viser stor indsigt i tekstmaterialet og det tilknyttede emne, og eleven inddrager stort set alle relevante aspekter.
7	Godt	Eleven udtrykker sig i sin mundtlige præsentation af tekstmaterialet såvel som i samtale og diskussion i et nogenlunde sammenhængende sprog og med et godt ordforråd. Eleven viser rimelig sikkerhed i tekstforståelse samt i idiomatik, morfologi og syntaks, om end med en del fejl. De forekommende sprogfejl forstyrrer dog ikke kommunikationen. Præsentationen er sammenhængende. Både præsentationen og samtalen viser god indsigt i tekstmaterialet og det tilknyttede emne, og eleven inddrager flere relevante aspekter.
02	Tilstrækkeligt	Elevens sprog er i præsentationen såvel som i samtalen og diskussionen forståeligt, men mangler præcision, og der er adskillige alvorlige fejl, hvilket i nogen grad forstyrrer kommunikationen. Præsentationen er noget usammenhængende. Både præsentationen og samtalen viser, at tekstmaterialet i det væsentlige er forstået. Eleven inddrager i tilstrækkeligt omfang relevante aspekter i behandlingen af tekst og emne.

Eksempel på beskrivelse af de skriftlige karakterer 12, 7 og 02 på tysk fortsættersprog A

Karakter	Betegnelse	Beskrivelse
12	Fremragende	Den skriftlige fremstilling er sammenhængende og velstruktureret med et alment og varieret ordforråd. Eleven viser sikkerhed i idiomatik, morfologi og syntaks med fortrinsvis uvæsentlige fejl. Indholdet viser en indgående forståelse af tekstmaterialet. Besvarelsen er udførlig og nuanceret og inddrager stort set alle relevante aspekter.
7	Godt	Den skriftlige fremstilling er sammenhængende og med et godt ordforråd. Eleven viser rimelig sikkerhed i idiomatik, morfologi og syntaks. Der optræder en del fejl, som dog ikke forstyrrer kommunikationen. Indholdet viser overvejende god forståelse af tekstmaterialet. Eleven inddrager mange, men ikke alle relevante aspekter i sin besvarelse.

02	Tilstrækkeligt	Den skriftlige fremstilling er noget usammenhængende, men gennemgående forståelig. Sproget mangler præcision, og der er adskillige alvorlige fejl. Indholdet viser, at tekstmaterialet og emnet i det væsentlige er forstået. Eleven inddrager i tilstrækkeligt omfang relevante aspekter i sin besvarelse.
----	----------------	---